מאי היא? דתניא: כהן שעלתה בו יבלת, חבירו חותכה לו בשיניו. בשיניו אין, בכלי לא, חבירו אין, איהו לא, מני? אילימא רבנן ובמקדש, כיון דאמרי רבנן בעלמא משום שבות, הכא מה לי הוא מה לי חבירו? אלא לאו ר"א דאמר בעלמא חייב חטאת, והכא אע"ג דמכשירי מצוה דוחין את השבת, כמה דאפשר לשנויי משנינן. לא, לעולם רבנן, ואי עלתה בכריסו הכי נמי, הכא במאי עסקינן כגון שעלתה לו נשיכה בגבו ובאצילי ידיו דאיהו לא מצי שקיל לה, ואי רבנן נשקליה ניהליה ביד ותפשוט דרבי אליעזר דאמר רבי אליעזר מחלוקת ביד אבל בכלי דברי הכל חייב. ולטעמיך לרבי אליעזר נמי לישקליה ניהליה ביד? האי מאי? אי אמרת בשלמא רבי אליעזר היינו דגזר יד אטו כלי אלא אי אמרת רבנן היא נשקליה ניהליה ביד *ותו לא מידי:

מתני' **כהן שלקה באצבעו כורך עליה גמי במקדש ב׳אבל לא במדינה (א)ואם להוציא דם כאן וכאן אסור:

גמ' *אמר ~~רב יהודה בריה דרבי חייא~~ לא שנו אלא גמי אבל צלצול קטן הוי יתור בגדים ~~ורבי~~ ~~יוחנן~~ אמר לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים לא הוי יתור בגדים. ותיפוק ליה משום חציצה? בשמאל. אי נמי בימין שלא במקום עבודה. ופליגא דרבא דאמר רבא אמר רב חסדא ג׳במקום בגדים אפילו נימא אחת חוצצת ד׳שלא במקום בגדים: שלש על שלש חוצצות, פחות משלש על שלש אינן חוצצות, אדרבי יוחנן ודאי פליגא, אדרב יהודה בריה דרבי חייא מי נימא פליגא? השאני צלצול קטן דחשיב. לישנא אחרינא אמרי לה: אמר ~~רב~~ יהודה ~~בריה דרבי חייא~~ לא שנו אלא גמי אבל צלצול קטן חוצץ ~~ורבי יוחנן~~ אמר לא אמרו חציצה בפחות משלש על שלש אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים:

שלש

אלא סיפא · מגלא תימרא דמודי ר' אליעזר דכמה דאפשר לשנויי משנינן דתניא כהן שעלתה בו יבלת וכו': **בשיניו אין** · דשבות הוא, בכלי לא, ואפי' בשיניו, חבירו אין ואיהו לא דחבירו לא מתקן ליה שפיר והכי אמר במסכת שבת בפרק המצניע *דפליגי רבי אליעזר ורבנן בנוטל צפורניו זו בזו או בשיניו שר"א מחייב חטאת וחכמים אוסרין משום שבות ואוקימנא התם דכי מחייב ר"א, בנוטל לעצמו, אבל לחבירו דברי הכל פטור: **מני** · הא דקאמר בכלי לא ובעצמו לא: **אילימא רבנן** · דאמרי מכשירי מצוה לא דחו אב מלאכה ואשמעינן דשבות דחו כגון בשיניו בחבירו וכגון שעלתה לו בשבת דלא אפשר ליה למשקליה מאתמול: **כיון דאמרי רבנן** · לגבי דבר הרשות דנוטל לעצמו זו בזו או בשיניו אין כאן אלא משום שבות: **הכא** · דקשרו בחבירו משום שבות דמקדש לישתרי נמי לעצמו דהא איהו גופיה נמי שבות הוא: **אלא לאו ר' אליעזר היא** · דאמר בנוטל בשיניו לעצמו דעלמא שלא למצוה דחייב חטאת ומש"ה ה"נ כיון דאפשר בחבירו דהוי שבות לא שרינן ליה למידחי אב מלאכה ולמשקליה לנפשיה ואע"ג דאמר ר"א מכשירי מצוה דוחין אב מלאכה כמה דאפשר לשנויי משנינן: **לעולם רבנן** · דאי לר' אליעזר לא בעי שיטי ואפילו לעצמו ואפי' בכלי שרי ודקשיא לרבנן כיון דנוטל לעצמו נמי שבות הוא נישקליה איהו לנפשיה: **אי דעלתה לו בכריסו** · מקום שאפשר לו ליטלה בידו או בשיניו ה"נ: **הכי גרסינן ואי רבנן לישקליה ניהליה ביד ותפשוט דר"א וכו'** · כלומר אי אמרת בשלמא ר"א היא ומשום שיטי מתוקמא שפיר כמו שמתרץ לקמיה, אלא אי אמרת רבנן וטעמא דבכלי לא משום דמכשירין לא דחו אב מלאכה ורבנן אשבות הוא דמהדרי, כי דאיהו גופיה, משני ליה, דלא אפשר למשקליה דבגבו הוא, חבירו מיהא נשמעינן דנוטלה ביד דהא ידו נמי שבות היא והכי שפיר למתני דשמעינן מיניה תרתי חדא דמכשירין שבות דחו, ולא אב מלאכה כדמשמע לן השתא ועוד שמעינן מינה מדשרי ליה ביד *ולא בכלי (להכא) הוא כדר"א דאמר התם בפרק המצניע (שבת דף צד:) מחלוקת ביד אבל בכלי מודו רבנן דחייב חטאת דחשבינן ליה תולדה דגוזז את הצמר שהוא תולש מן המחובר לבעלי חיים אבל השתא לא מצינו למיפשטיה מינה ולמידק דהא (ג)דבכלי לא משום דהוא אב מלאכה הוא דהא ביד נמי שבות הוא ולא קשרי ליה: **ולטעמיך לר"א נמי** · כהי דטעמא משום שטי הוא נשקליה ניהליה ביד דהא איכא שטי דמודה ר"א בנוטל לחבירו שאינו אלא שבות: **אי אמרת בשלמא ר"א** · לגבי מכשירי מצוה שבות ואיסור דאורייתא איתר משוי להו וטעמא משום דאפשר לשנויי משנינן כי היכי דמשנינן מאב מלאכה לשבות משנינן נמי משבות החמורה לשבות הקלה הלכך יד חמורה משיכים לאורחיה בהכי ודומה לכלי ואיכא למגזר בה טפי יד אטו כלי: **אלא אי רבנן** · וטעמייהו משום דאב מלאכה לא מידחי, למה להו לאהדורי (אלא) אשבות כל דהו: **ותו ליכא** · לאקשויי מידי: **מתני' כורך עליה גמי** · ואע"פ שהגמי מרפא את המכה הואיל והשתא מיהא צורך עבודה היא דלאו אורח ארעא שתראה מכתו עם העבודה מכסה אותה בגמי: **אבל לא במדינה** · שמרפא בשבת ורפואה בשבת שבות היא ואסור: **ואם להוציא דם** · שמהדקה בגמי כדי להוציא דמה: **כאן וכאן אסור** · שאין זה צורך עבודה ועוד דהוה ליה חובל, ואב מלאכה לא משתרי לגבייהו: **גמ' צלצול קטן** · אזור קטן נאה כמו "היא חגרה בצלצול" (*קטן) דסוטה (דף מ:) ובלע"ז בנדי"ל: **הוי יתור בגדים** · ותניא בשחיטת קדשים בפרק שני (זבחים דף יח.) לבש שני מכנסים שני אבנטים חסר אחת או יותר אחת או שהיתה לו רטיה על (ג) בשרו תחת בגדו ועבד, (עבודה)עבודתו פסולה ויליף לה התם מקרא "בני אהרן הכהנים" בכהונם כלומר בבגדי כהן גדול ועבד עבודתו פסולה דהיינו יתור בגדים: **לא אמרו** · באותה משנה יתור בגדים אלא במקום בגדים אבל שלא במקום בגדים כגון באצבע לא הוי יתור בגדים: **ותיפוק ליה** · בין גמי בין צלצול משום דחייץ בין ידיו לעבודה ואמן (ולקח בעינן) ולקח הכהן, וזרק הכהן בעינן דמשמע בעצמו-על ידו ולא ע"י אחרים: **בשמאל** · שאין עבודה כשרה בה כדאמר בשחיטת חולין *כל מקום שנאמר 'אצבע' או (כהן) [כהן] אינו אלא ימין: **אי נמי בימין שלא במקום עבודה** · כגון על גב האצבע: **ופליגא** · הא דר' יוחנן דאמר 'שלא במקום בגדים' לא הוי יתור בגדים" ואפי' בגד ג' על ג' משמע דלא פסיל: **אדרבא**: (ה) **דאמר** 'במקום בגדים אפי' נימא אחת חוצצת ואע"ג דמשום 'יתור בגדים' ליכא למימר דהא לאו "בגד" הוא, חציצה מיהא הויא דכתיב (ויקרא ו) ומכנסי בד ילבש על בשרו שלא יהא דבר חוצץ: **ג' על ג' חוצצות** · דכיון דבגד מקרי הוי יתור בגדים, והאי דנקט בלשון 'חציצה' משום דרישא איירי 'בנימא אחת במקום בגדים' דלא מצי למתנייה "יתור בגדים" דלאו בגד הוא: **פחות מג' אין חוצצות** · דאיידי דלא חשיב 'בגד, יתור בגדים' אין כאן דלאו 'בגד' הוא וחציצה' נמי אין כאן דשלא במקום בגדים הוא ושלא במקום עבודה: **אדר' יוחנן ודאי פליגא** · הא דרבא כדאמרן 'שלא במקום בגדים' ר' יוחנן לא חשיב יתור כלל אפי' בבגד גדול: **אדרב יהודה בריה דר' חייא מי נימא פליגא** · הא דרבא דאמר 'שלא במקום בגדים' פחות מג' אין חוצצות ואיהו אמר דצלצול קטן חייץ ואף על גב דלא הוי שלש על שלש: **צלצול קטן חוצץ** · משום יתור בגדים והיינו נמי כלישנא קמא ואין בה חילוק אלא במילתיה דר"י והאי דנקטי לה במילתיה דרב יהודה בלשון 'חציצה' משום הך פלוגתא דר' יוחנן דלא מצי למתנייה משום "יתור בגדים" דקאמר 'פחות משלש על שלש' חוצץ במקום בגדים" ופחות מג' לא מצי למימר 'יתור בגדים' אלא משום 'חציצה' להכי נקט לה לכולה בלשון חציצה:

שלש

מה לי הוא ומה לי חבירו · וא"ת וכי ר' אליעזר מי ניחא והא לא שרי הכא אלא בשיניו ובמתני' שרי ביד מדקתני אם בכלי כאן וכאן אסור משמע הא ביד שרי וי"ל דגבי בהמה דאיכא מיאוס לחתוך בשיניו לא הוצרכו לחתוך בשיניו אלא ביד וא"ת והיכי מצינו למימר אליבא דר"א דהיכא דאפשר לשנויי משנינן והא קאמר בפרק אם לא הביא (שבת דף קל.) דמביא סכין למול אפי' דרך רה"ר אע"ג דאפשר לשנויי ולהביאו דרך גגות וקרפיפות וחצירות וי"ל דהתם מקלקל דרכו נילך דרך רה"ר אבל הכא דיכול לתחבו ביד כמו בכלי מודה ר' אליעזר דמשנינן:

שעלתה לו נשיכה בגבו · תימה דלשמעינן רבותא טפי כגון שעלתה במקום שיכול הוא בעצמו ליטול ואפ"ה שרי הוא בעצמו ליטול אף על גב דלא הוי כלאחר יד ויש לומר דאי לא אשמעינן בחבירו הוי סלקא דעתך דלא שרינן לחבריה ליטול כדי שיעבוד חבירו:

(ו) **הכי** גרסינן ואי רבנן נשקליה ביד ותפשוט דר' אלעזר · פירוש דשמעינן מינה תרתי חדא דמכשירי מצוה לא דחו אב מלאכה ועוד דשמעינן דבכלי מודו דחייב חטאת אבל השתא לא מצינו למיפשטיה ולמידק דבכלי לא משום דאב מלאכה היא דהא ביד נמי שבות הוא ולא קשרו: **א"ב** ר' אליעזר · פי' כי היכי דמשנינן מאב מלאכה לשבות משנינן נמי משבות חמור לשבות הקל אלא אי אמרת רבנן למה להו לאהדורי (אלא) אשבות כל דהו והקשה השר מקוצי דאמאי ניחא ליה למיעבד הרחקה לר"א טפי מלרבנן והיה נראה להפך דהא ר"א מיקל טפי ותירץ דהיא הנותנת אליבא דרבנן יש להתיר כל שבות דלא נפיק מינה חורבה כיון דאית להו דמשום הכשר לא דחינן שבת אבל ר' אליעזר דאית ליה דמכשירי' דוחה ומיהו באפשר לשנויי משנינן יש לנו לחזור אחר שבות הקל שלא יבא להתיר בלא שיטי באפשר לשנויי:

לשמעינן

סד א מיי' פ"י מהלכות כלי מקדש הלכה ט סמג עשין קעג:

סה ב מיי' פכ"א מהל' שבת הל' כה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף כד בהג"ה:

סו ג מיי' פ"י מהלכות כלי מקדש הלכה ו סמג עשין סה:

סז ד ה מיי' שם הל' ח:

רבינו חננאל

התירו] *) על האיסקופה ונתגלגל הספר מידו גוללו אצלו והא הכא שבות(דכתיבי)[דכתבי] הקודש במדינה הוא ולא גזרינן דילמא נפיל ואתי לאיתויי · אמר ליה ולאו מי אוקימנא להווא באסקופה כרמלית ורה"ר עוברת לפניה דכיון דאיגודו בידו שבות נמי ליכא·איתיביה משלשלין הפסח בתנור עם חשיכה והא הכא דשבות דמקדש במדינה היא ולא גזרינן שמא יחתה בגחלים · ופריק רב יוסף בני חבורה זריזין הן לפיכך לא גזרו ואביי כהנים זריזין הן אמרי' בני חבורה זריזין הם לא אמרינן רבא אמר ר' אליעזר היא דאמר מכשירי מצוה דוחין את השבת ומודה ר' אליעזר דכמה דאפשר לשנויי משנינן ומנא תימא דתניא כהן שעלתה לו יבלת חבירו חותכה לו (בשיש)[בשיניו] חבירו אין איהו לא · בשיניו אין בכלי לא מני הא אילימא רבנן כיון דאמר משום שבות מה לי הוא ומה לי חבירו · אלא לאו ר' אליעזר היא דאמר בעלמא חייב חטאת כו': מתני' כהן שלקה באצבעו כורך עליה גמי במקדש אבל לא במדינה · א"ר יהודה בריה דר' חייא לא שנו אלא גמי אבל צלצול קטן חוצץ · ור' יוחנן אמר לא אמרו חציצה בפחות מג' אצבעות אלא במקום בגדים אבל אצבע וכל כיוצא בה שאינה מקום לבישת בגדים עליה שלש על שלש חוצצות פחות משלש על שלש אינן חוצצות · והיינו דרבא אמר רב חסדא במקום בגדים אפילו נימא אחת חוצצת שלא במקום בגדים

*) נ"ל איתיביה רב ספרא לאביי היה קורא בספר על האסקופה וכו'.

רב נסים גאון

מה לי הוא· מה לי חברו אלא לאו רבי אליעזר היא דאמר בעלמא חייב חטאת עיקרה במס' שבת בפ' המצניע (דף לד) דתנן הנוטל ציפורניו כו' ר' אליעזר מחייב חטאת וחכמים אומרים משום שבות: ודקתני כורך עליה גמי איתא בטהרות בתוספות מסכת כלים פ' ו' ר' יוסי מטמא בגמי מפני שהרופא נותנו על המכה שמוציא הלחה· לא שנו אלא גמי אבל צילצול קטן הוי יתור בגדים טעמא דמילתא שהכהן אינו רשאי לשמש במקדש ולעשות עבודה אלא בבגדים האמורים בתורה דילמא מוסיף עליהם ותהיה עבודתו פסולה אם הוסיף עליהן ואיתא בשחיטת קדשים בפרק כל הזבחים שקבל דמן זר אונן (דף יח) לבש ב' מכנסים ב' אבנטים ב' כתונות כו' פסולה עבודתו · ותיפוק לי משום חציצה בשמאל טעמא דמילתא כי הכהן אינו רשאי לקשור על ידו דבר שיהא חוצץ בין ידו ובין כלי שרת וכן לא יהא דבר חוצץ בין ידו ובין הדם במפורש לשם (זבחים דף כד) מה כלי שרת אין דבר חוצץ בין כלי שרת ובינו כו' וכן היינו פירוקא דפרקינן

[דף לד:]

[סוכה לו: וש"נ] זבחים יט:

שם. [ושם איתי' רבי יהודה וכ"ג כתה"גאון יעב"ץ ז"ל]

[עד סוף כל הענין]

[ליתא שם]

[דף כב ע"א]

הגהות הב"ח

(א) במשנה ואם להוציא:

(ב) רש"י ד"ה הכי גרסינן וכו' דהא דבכלי לא:

(ג) ד"ה הוי יתור וכו' רטיה על מכת בשרו תחת בגדו ועבד עבודתו כצ"ל ותיבת עבודה נמחק:

(ד) בא"ד הזקוקין לכן הא כהן:

(ה) ד"ה ופליגא הא דמכשירין שבות וכו' דלא פסיל אדרבה הס"ד ואח"כ מ"ה דאמר רבא במקום:

(ו) תוס' ד"ה הכי וכו' אא"ב ר' אליעזר הס"ד:

יש להעיר:

שטת ר' אליעזר

תוספת ב' קולות (ביחס לחכ')

1. בנטילה (חתיכה) דיבלת נטילה ביד (כמו בכלי) הוי איסור מדאורייתא

2. בחתיכה דמצוה (מכשירי מצוה) מתירים אפילו מלאכה דאורייתא

מאידך שיטת חכ'

1. נטילה ביד נחשב שינוי ואינו אסור אלא מדרבנן

2. מכשירי מצוה דוחים רק שבות ולא דוחים אב מלאכה

חותך מבעלי חיים (כגון יבלת, וצפרנים וכדומה) מבדיל מן הדומה אל הקל

1. בכלי

2. ביד

3. בשיניו = שינוי גדול

*להבנת מהלך הגמ' עד המשנה מומלץ לעיין היטב בכל לשון

מבנה

שלבים בבירור מאן תנא הברייתא "כהן שעלתה..."

△ מבסס את רבא

▽ קושיא

*ואין הוכחה להסבר של רבא

נושא

יתור בגדים בכהן המשמש

שלא במקום בגדים (כגון אצבע)

① ר' יהודה בריה דר' חייא - אפילו צלצול קטן אוסר

② ר' יוחנן - מותר אפי' בגד ג' על ג'

③ רבא - 1. ג' על ג' אוסר 2. פחות מג' מותר

*לישנא אחרינא ר' יוחנן 1. ג' על ג' אוסר 2. פחות מג' - מותר

(**) הערה: ההבדל בין ב' הלשונות נמצא בדברי ר' יוחנן (עי' רש"י ד"ה צלצול קטן)